

Redigeret af Anders Mørkbak Bruun

ERHVERVSJURA

FORSIKRINGSKUNDER UNDER LUP

DETEKTIVARBEJDE: Forsikringselskaber benytter overvågning for at afsløre svindlere. Men hvor langt må et selskab gå i sin efterforskning uden selv at komme på kant med loven?

LARS BO LANGSTED
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

erhverv@jp.dk

En mand kommer til skade først under en fodboldkamp, og dernæst får han en arbejdsskade. Han anmelder skaderne til forsikringselskaberne, og udover at udfylde anmeldelseskemaerne fremsender han også speciallæge-erklæring – dels om sit dårlige ben, dels om sin ubrugelige venstre arm.

Forsikringselskaberne foranstalter videoovervågning, der viser, at han »bl.a. var i stand til at køre bil, at spise med venstre hånd, læse aviser på bilen, herunder løfte vin og en kasse sodavand med venstre arm, lukke bilens bagklap med venstre arm, sidde på hug, cykle og tage begge arme ud til siden og op over hovedet«, som det hedder i den Vestre Landsrets dom, der i januar måned i år kostede ham otte måneders fængsel for forsikringsbedrageri.

En kvinde anmelder et indbrud og fremlægger en faktura på, at hun havde købt smykker for ca. 2 mio. kr.

Det viser sig senere, at indbruddet var fingeret, og at fakturaen for smykkerne var falsk. Østre Landsret stadfæstede i oktober sidste år byrettens dom for forsøg på forsikringsbedrageri.

En mand anmeldte sin bil stjålet, men da bl.a. oplysninger fra teleselskabet (indhentet med hans samtykke) om hans mobiltelefons færden – og dermed hans egen – ikke stemte med hans forklaring om, hvor han havde opholdt sig, da bilen angiveligt skulle være blevet stjålet, nægtede selskabet at udbetale erstatning, og Østre Landsret frifandt i december sidste år selskabet for at udbetale erstatningen.

Som disse domme viser – og som det efterhånden er et veldokumenteret faktum – forekommer forsikringssvindel og forsøg herpå ikke så sjældent. Forsikring og Pension anslår efter en rundspørge hos landets forsikringselskaber, at der alene sidste år blev begået forsikringssvindel for mere end 400 mio. kr.

Som to af dommene også viser, benytter forsikringselskaberne sig ind imellem af mere kreative skridt for at få be- eller afkræftet en formodning om svindel i de konkrete sager. Netop disse

såkaldte "efterforsknings-skridt" har de seneste uger fået meget omtale i landets medier. For hvor langt må og kan forsikringselskaberne gå, når de vil afsløre formodet forsikringsvindel?

Man kan sige, at der er et klart udgangspunkt – og så er der to spor, som ikke bør forveksles. For det første er det udgangspunktet, at forsikringselskaber som private virksomheder må gøre alt det, som alle andre også må – det vil sige, alt det, der ikke er direkte forbudt.

Det første spor er således det rent strafferetlige. Hvornår er der tale om en adfærd, der er forbudt? Skulle jeg få lyst til det, er der ikke spor i vejen for, at jeg følger efter naboen for at se, hvor han tager hen, når han går hjemmefra. Jeg må også gerne videfilm ham, når han går på gaden, men jeg må ikke filme ham ind over hækken, medens han befinder sig i sit hus eller i sin have.

Når jeg ikke må videfilm ham, medens han er på sin egen grund, skyldes det, at det ifølge straffeloven er forbudt at fotografere – eller bare at bruge en kikkert på – folk, der befinder sig på et »ikke frit tilgængeligt sted«.

Ifølge en anden bestemmelse i straffeloven må jeg heller ikke læse hans breve, selvom de ved en fejl skulle være blevet afleveret i min postkasse. Jeg må således ikke åbne en lukket kuvert, når jeg kan se på adressen, at den ikke er til mig. Men er der tale om et postkort, er det ikke strafbart for mig at læse indholdet af postkortet, inden jeg afleverer det til ham, som den gode nabo jeg er. Så er der nemlig ikke tale om en "lukket" meddelelse.

På internettet må jeg også gerne optræde under pseudonym og oprette en profil, hvor jeg kalder mig noget andet, end jeg hedder, ligesom jeg naturligvis må google rundt og søge på alle mulige hjemmesider, blogs og profiler, hvor der er offentlig adgang.

Er profilen imidlertid beskyttet af en kode, må jeg ikke hacke mig ind på profilen ved at forsøge at gætte mig frem til koden – eller bruge et program, der kan hjælpe mig med at finde koden. Det vil være strafbar hacking.

Disse regler er baseret på det grundlæggende syns-

punkt, at man ved, at alt, hvad man gør i det offentlige rum, kan andre se, betragte og læse. Man er således selv fuldstændigt herre over, hvorledes man agerer, når man går på veje eller i parker, og man bestemmer selv fuldstændigt frit, hvad man lægger ud til offentlig beskuelse på internettet.

Omvendt har man krav på beskyttelse, når man befinder sig på privat område, og når man sender "lukkede" meddelelser, eller man har et "rum" – en profil – på nettet, hvor man deler synspunkter, tanker og måske billeder med sine venner. Altså de "rigtige venner".

Lukker man hvem som helst ind, der gerne vil være ven med en, selvom man ikke aner, hvem de er, ja, så er man selv herre over, at nogle, der måske er "uvedkommende", bliver inviteret ind og læse materialet.

Som et eksempel på, at man skal være beskyttet mod det, som man ikke umiddelbart kan gardere sig imod, er også, at selvom det er strafrit at fotografere folk, der befinder sig offentlige steder, så er det faktisk strafbart at aflytte folk med lytteudstyr de samme steder. Dette skyldes, at man kan sænke stemmen, hvis der står nogen i nærheden, der ikke må høre, hvad man siger – men man kan ikke påregne, at der sidder nogen i et træ, der hemmeligt optager ens samtale med en særligt følsom mikrofon.

Straffeloven er med andre ord baseret dels på, at folk er tilstrækkeligt fornuftige til kun at vise "i det offentlige rum", hvad andre må se, dels på, at kun det virkelig strafværdige skal være strafbart. Straffelovens begrænsninger gælder selvfølgelig også for forsikringselskaber, privatdetektiver og andre "snushaner".

Det andet spor er spørgsmålet om, hvorvidt der måtte gælde nogle "etiske" regler – nogle særlige regler for god skik for forsikringselskabers adfærd. Regler, som ikke umiddelbart er strafbelagte, men som selskaberne "bør" overholde – ligesom man bør lade være med at genere sine medrejsende

med højlydte mobiltelefon-samtaler – eller sine medspisende med en altoverkyggende interesse for at chatte med sine venner.

Forsikringsbranchen har, for at imødekomme et ønske om at have sine frivillige spilleregler, da også for nylig lanceret et »kodeks« for, hvor langt man må og bør gå i forbindelse med undersøgelser af formodet forsikringsvindel.

Det hedder i kodekset: »Dette kodeks beskriver de retlige og etiske principper for, hvordan forsikrings- og pensionselskaber bør agere i sager, hvor der er mistanke om forsikringsvindel.«

Det er et skridt, man bestemt bør byde velkomment. Imidlertid indeholder kodekset stort set kun en beskrivelse af "skal-reglerne" – straffelovens grænser og kravene til behandling af personoplysninger – og meget lidt om "bør-reglerne" – de etiske principper.

Disse sidstnævnte er således begrænset til, at selskaberne skal undersøge »objektivt og hensynsfuldt«, at undersøgelserne skal »stå i rimeligt forhold til omfanget af den formodede svindel«, at medarbejderne ikke må »honoreres på en måde, der kan bringe deres objektivitet i tvivl«, og at »medlemselskaberne anvender

undersøgelsermetoder af mindst muligt indgribende karakter og kun går over til at benytte sig af mere indgribende metoder i tilfælde, hvor der er bestyrket mistanke om svindel, og hvor mindre indgribende undersøgelsermetoder er udtømte uden resultat«.

Af etiske spilleregler vedrørende selve undersøgelsesmetoden er det vel kun afsnittet om skygning, der indeholder noget selvstændigt: »En skygning må dog ikke foretages på en måde, der foretæmper den skyggede, f.eks. således at denne selv føler sig forfulgt eller truet, eller således at det er åbenbart for andre, at der finder en skygning sted.«

Hvor man må byde udarbejdelsen af dette kodeks velkomment, må man også sige, at der er rum for mere selvstændige specifikke etiske retningslinjer, som selskaberne måtte ønske at pålægge sig selv – hvis de altså måtte have sådanne ønsker.

Beskrivelsen af den retlige regulering er omvendt ganske klar – og det tjener nok også et præventivt formål i sig selv at udbrede kendskabet til, at selskaberne helt lovligt kan anvende sådanne efterforsknings-skridt, at de gør det, når det findes nødvendigt – og at de kan være ganske effektive.

Kodekset kan ses på forsikringogpension.dk.

